

Sreten Ugričić
(Upravnik NBS)

REČ NA PREZENTACIJI NCD U NARODNOM MUZEJU

“Kiborg je ljudsko biće s mašinskim aplikacijama. Termin je 1960. godine skovao istraživač Manfred Clynes da bi objasnio implikacije napretka biomedicinskog inženjeringa kao što su veštački udovi, pejsmejker, sintetičke telesne i organske proteze i sl. Naučna fantastika i sajberpank su u velikoj meri podsticale i eksploatisale mit o kiborgu.” (odrednica iz terminološkog rečnika digitalne tehnologije, priredio Dejan Sretenović; u Critical Art Ensemble: «Digitalni partizani», izbor tekstova, izdanje Centra za savremenu umetnost, edicija VIRCO, Beograd, 2000.)

Društvene institucije s mašinskim aplikacijama nisu mit, nego realni istorijski algoritam. Odavno više nema nijedne institucije koja obavlja svoju funkciju bez mašinske odnosno informatičko-komunikacione aplikacije. Čak se čitavo društvo sve većim brojem domena konvertuje iz svojih klasičnih fizičkih, psiholoških, socijalnih, ekonomskih, pravnih, ideoloških, kulturnih i analognih domena u domen digitalnog. Skrećem vam pažnju da je stepen i značaj ovog iskoraka u digitalnu paradigmu toliko dominantan da sad on čak postaje i prvorazredno političko pitanje, jer neposredno utiče na definisanje svih relevantnih društvenih odnosa. Društvo se tako eksplicitno pojavljuje, u svom sasvim ogoljenom vidu, kao virtuelna zajednica, zajednica ljudi koji na osnovu usvojenih sporazuma i protokola dele neke zajedničke interese, ideje, sećanja i vrednosti, rečju – zajednica ljudi koji pripadaju istoj kulturi.

Kulturno i digitalno se podudaraju u svojoj suštini, jer i jedno i drugo su virtuelni, artifičijelni, najljudskiji od svega na svetu. U svojoj pojavnosti, u Srba, tačnije u Srbiji, kulturno i digitalno su još uvek beznadežno razdvojeni. Na nama je da taj rascep premostimo, da srodno orodimo.

Digitalna tehnologija generiše, pohranjuje, procesira, prenosi i ustupa informacije uz pomoć binarnog 0 i 1 koda. Ekskluzivno tehnološko preimućstvo ogleda se u moći da se signali šalju i reinkarniraju bez šuma ili ometanja, bez entropije.

U prethodnom periodu, naše društvo bilo je zahvaćeno jednim sveprožimajućim malignim procesom socijalne i kulturne entropije. Sada tragamo za algoritmom, pokušavamo da formulišemo metod kojim ćemo pronaći rešenje za naš problem.

NBS ima u planu, i već je započela niz aktivnosti u vezi s procesom tranzicije kroz i u digitalizaciju, aktivnosti koje se po koji po funkcionalno-hijerarhijskom drvetu račlanjavaju na nekoliko nivoa. Da nabrojim samo one kojima se već redovno bavimo, ili o kojima redovno razmišljamo, na ovaj ili onaj način:

Na nivou totaliteta, projekat Virtuelna Biblioteka Srbije. Cilj VBS je izgradnja integrisanog bibliotečko-informativnog sistema, kojim će se objediniti informacije o bibliotečkim fondovima u Srbiji s informacijama i elektronskim dokumentima iz baza podataka na bilo kom od servera u sistemu. Posredstvom usluga razvijenih u sistemu, bibliotečko-informacioni sistem Srbije prerasta u biblioteku bez zidova, čiji su fondovi na prostoru Interneta, a bibliotečke usluge su podržane Internet uslugama. Sistem treba

da se izgradi kao model distribuiranog informacionog sistema, koga podržava mreža računara po bibliotekama i server za zajedničke potrebe.

Projekat VBS će neposredno doprineti uspostavljanju novih informatičkih standarda u našoj zemlji i biće infrastrukturna podrška novoj politici Srbije u oblasti generisanja, prikupljanja, čuvanja i distribucije i korišćenja znanja. Cilj projekta je povezivanje u jedinstven informacioni sistem svih biblioteka sa značajnim fondovima i razvijenim bibliotečkim uslugama, čime bi se korisnicima biblioteka na organizovan i racionalan način obezbedio kvalitetan pristup do informacija, bilo da su one nastale u samom sistemu ili da se posredstvom sistema pristupa specijalizovanim informacijama na bilo kom računaru na Internetu.

Na nivou Vrhovne matične nacionalne ustanove, to je projekat *Digitalna NBS*. Cilj DNBS je konstituisanje potpuno paralelne institucije fizičkoj NBS, ali imune na šumove i ometanja, imune na entropiju.

Na nivou centralnog nacionalnog bibliotečkog kataloga, to je projekat *Retro-spektivna konverzija kataloga NBS*, s ciljem formiranja 100 procentno kompletiranog kataloga i drugih informatičkih instrumenata u vidu multiaspektne elektronske baze podataka.

Na nivou pristupa i eksploatacije najaktuelnijeg i najsofisticiranijeg znanja i metaznanja, to je nabavka i online šering svih dostupnih eksternih digitalnih resursa bilo domaćeg bilo stranog porekla.

Na nivou ekspertskog selektiranja i profilisanja, to je projekat kreiranja i prezentiranja brojnih specijalnih digitalnih multimedijalnih zbirki građe iz svih prisutnih heterogenih fizičkih i analognih fondova

Evo koje i kakve digitalne zbirke imamo u vidu:

1. **Digitalna zbirka monografskih publikacija**; koja bi uključivala knjige u punom tekstu iz fonda NBS kao i linkove prema sličnim sadržajima na drugim nosačima informacija kao CD-ROM, DVD i slično, koje poseduje NBS.
2. **Digitalna zbirka serijskih publikacija**; činila bi je elektronska izdanja savremene periodike kao i digitalizovana stara dnevna periodika u prvom redu, što je zbog fizičke zaštite jedan od prioriternih zadataka digitalne konverzije u NBS.
3. **Digitalna zbirka muzikalija i fonodokumenata**; koja bi uvrstila štampane muzikalije, okarakterisane nacionalnom kulturnom baštinom (između ostalog i Karlovačko pojanje Kornelija Stankovića), zatim rukopisne muzikalije (uključujući dela domaćih kompozitora posvećena otvaranju zgrade NBS 1973. godine) i fono zbirku (npr. snimci folklorne zaostavštine, gramofonske ploče na 33 i 45 obrtaja s glasovima Ive Andrića, Miloša Crnjanskog, Desanke Maksimović i sintetizovanim glasom Vuka Karadžića; kao i oko 200 najstarijih gramofonskih ploča na 78 obrtaja)
4. **Digitalna zbirka kartografske građe**; obuhvatala bi izbor postojeće građe od 15. veka do danas, s akcentom na stare karte i atlase iz perioda od 16. do 19. veka. U zbirci karata – gravira nalaze se planovi naših gradova iz 16. i 17. veka. Značajno mesto zauzima i prva srpska karta u razmeri 1:75000 iz 1893. godine, kao i karte iz vremena Prvog svetskog rata izdate na Krfu.
5. **Digitalna zbirka grafike i foto dokumenata**; gde se značajem ističe zbirka fotografija od prvih srpskih fotografija do onih iz 1918. godine.

6. **Digitalna zbirka stare i retke knjige**; koja bi svakako obuhvatila Džefarovićevu *Stematografiju*, Orfelinovu *Istoriju*, Dositejeve, Sterijine, Vukove knjige.
7. **Digitalna zbirka biblioteka celina**; najznačajnijim se smatraju bogati legati Miloša Crnjanskog, Tihomira Đorđevića, Veselina Čajkanovića
8. **Digitalna zbirka rukopisa i rukopisnih zaostavština**; u kojoj bi najznačajniju građu činili takozvani mlađi rukopisi iz 19. i 20. veka
9. **Digitalna zbirka dokumentacionog materijala**, u kojoj bi značajno mesto zauzimao Plakat i letak do 1945. godine

Ukratko, naš je cilj: sve što imamo mora postati i digitalno, jer doprinosi kvalitativnom skoku i za input i za output biblioteka u Srbiji – za očuvanje informacija i kulturnih vrednosti kojima raspolažemo, kao i za neuporedivo širi i udobniji pristup tim informacijama i dragocenostima.

Za kraj, dozvolite mi da u ime biblioteka i bibliotekara Srbije svesrdno podržim inicijativu za osnivanje Nacionalnog centra za digitalizaciju i da obećam da ćemo biti delotvoran saučesnik i pouzdan saveznik, uz poruku:

Za Srbiju bez šumova i ometanja, za Srbiju bez entropije.

Pokažimo da smo od onih ljudi kojima dragocenosti ne ispadaju iz ruku, nego iz glave.